

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

ЦАРИНСКИ СИСТЕМ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
ДИПЛОМСКИ РАД

МЕНТОР:

Проф. др Зоран Кековић

КАНДИДАТ:

Наташа Аксић

Београд, 2021. године

САДРЖАЈ

УВОД.....	5
1. Развој царине кроз историју	6
2. Појам царине.....	7
2.1. Врсте царина	7
3. Царинска служба Републике Србије	9
3.1. Организациона структура	9
3.2. Директор Управе царина.....	10
3.3. Сектори Управе царина.....	11
4. Правни прописи који регулишу царински систем	13
4.1. Међународни правни прописи	13
4.2. Национални правни прописи	17
4.2.1. Царински закон.....	17
4.2.2. Закон о царинској тарифи.....	18
4.2.3. Остали правни прописи	20
5. Царинске процедуре и царински поступци	20
5.1. Царинска контрола	21
5.2. Допремање робе.....	22
5.3. Стављање робе у царински поступак	22
5.4. Остала дозвољена поступања са робом.....	23
5.4.1. ТИР карнет	24
5.4.2. АТА карнет	25
5.4.3. Јединствена царинска исправа	26
5.4.4. Поштански саобраћај	26
5.5. Електронско подношење царинске документације	26
6. Модернизација царинске службе.....	27
6.1. Савремене организационе јединице царинске службе Републике Србије.....	28
7. Аналитичка обрада података.....	30
7.1. Анализа ризика	30
7.2. Анализа ризика у информационом систему	31
7.2.1. TARIC	32
7.2.2. ТАРИС.....	33

7.2.3. „Семафор“ концепт	33
7.2.4. Систем црвеног/ зеленог пролаза	34
7.2.5. NCTS.....	35
7.2.6. IBM	35
8. Функционисање царинских система суседних земаља	36
8.1. Босна и Херцеговина	36
8.2. Хрватска	37
9. Суочавање царинског система са изазовима	38
ЗАКЉУЧАК.....	40
ЛИТЕРАТУРА	41

УВОД

Имали смо прилике да се сретнемо са мноштвом дефиниција појма држава, а једна од њих је да је држава мегаорганизација коју чини велики број система заједно са својим подсистемима. Сви ти системи својим нормама уређују живот Републике Србије, а један од њих свакако је и царински систем.

Упркос свим напорима глобализма да га у потпуности уништи, царински систем Републике Србије и даље одолева, вршећи своју заштитну улогу саме државе. Од својих најранијих почетака до данас, царински систем треба максимално да олакша проток робе, људи и капитала и да истовремено максимално заштити државу од евентуалних недозвољених радњи. Својој „традиционалној“ страни царински систем треба да омогући и здраву дозу модернизације како би се царинским службеницима олакшао рад, а самој држави олакшала интеграција у неизбежне међународне трговинске токове. Све је наравно пропраћено доношењем и применом многобројних царинских и других закона и прописа, који утичу на организациону структуру, надлежности, висину тарифа, поступке и процедуре целокупне Царинске службе Републике Србије. Сви закони и прописи донети на нивоу Републике, умногоме су слични законима и прописима Европске уније.

Дефиниција царинског система никако није статична и једнолична, она је подложна сталним променама и прилагођава се променљивим циљевима Републике Србије, прати њен економски развој и прати тренутна дешавања у свету. Па ипак, функција овог система остаје иста а то је- заштита државе кроз заштиту њеног суверенитета и привреде.

1. Развој царине кроз историју

Како би дошла до овога што данас представља, царина је морала да пређе дуг историјски пут. Етимолошка тумачења порекла саме речи су многобројна и најчешће се везују за обавезу плаћања одређене врсте дажбине приликом уласка робе на подручје неке државе, али једно од најзанимљивијих везује реч *царина* за авестанску реч „карана“ што би у преводу означавало обалу/ ивицу/ границу.

У најранијем периоду наше историје, о самој царини се говорило у неколико чланова Душановог законика. Говорило се о томе како трговци морају пријавити своју робу и платити царину на њу приликом уласка у земљу јер би им у супротном роба била одузета.

У средњем веку нису постојале класичне царинарнице, већ се царинење робе вршило на трговима градова који су били познати по трговини. Од 1800.-тих година у овој тематици појавио се и нови термин- ђурмук (турски- *gümrük*) који је означавао царинарницу. У Србији је овај вид царинарнице први пут постављен 1804. године на Сави, такозвана Остружничка ђумрукана. Занимљиво је да је и у том периоду Министарство финансија руководило царином уз помоћ свог Надзорног одељења.

До великих реформи саме царинске службе довео је краљ Александар усвајањем Закона о устројству царинском, 1893. године.

Период између два светска рата био је изузетно тежак за царинску службу, док након Другог светског рата ова служба доживљава успон. Од 1960. до 1985. године посебно се обраћала пажња на побољшање образовања и на стручно усавршавање царинских службеника.

Данас, Управа царина део је Министарства финансија. Чини је 15 царинарница са укупно 145 царинских испостава и реферата и 89 гранична прелаза¹. Задужена је за контролу укупно 2.361 километра границе Републике Србије². Своје законе и прописе усаглашава са законима и прописима донетим на нивоу Европске уније.

¹ http://arhiva.mup.gov.rs/cms_lat/direkcija.nsf/granicna-policija.h

² <https://www.carina.rs/lat/Informacije/Stranice/Informator.aspx>

2. Појам царине

У зависности од конкретне потребе, термин царина може се користити за означавање дажбине, пореза или таксе као и за означавање одређеног органа који се бави наплатом ових унапред одређених дажбина.

Као извршни орган Министарства финансија, Управа царина има за циљ да обављањем својих редовних послова заштити неке од виталних интереса Републике Србије.

Неки од послова које Управа царина редовно обавља су:

- вођење царинског поступка,
- наплата унапред утврђених дажбина на робу која се увози,
- вођење и унапређење поступака за откривање кривичних дела и других царинских прекршаја,
- контрола уношења и изношења новца (девизних и динарских средстава), робе, уметничких дела...,
- вођење редовне евиденције о свим пословима које обавља.

Дажбина која се наплаћује на увезену робу за Републику Србију представља приход, што нам говори да поред заштитне улоге коју обавља редовно, Управа царина има значајну улогу за развој и просперитет, те је из више разлога држави у интересу да целокупан царински систем функционише без сметњи.

2.1.Врсте царина

Основни критеријуми за поделу царина:

1. Према економско- политичком дејству:

- *Фискалне*- наплаћују се на увезену робу како би држава на основу њих оставрила приход и напунила буџет.
- *Прохибитивне*- утичу на цену увезене робе тако да се увоз дате робе обично не исплати, а све то како би се заштитила домаћа производња.

- *Реторизивне*- често их називају „осветним“ јер имају више политички него економски карактер. Користе се као нека врста освете оним земљама које су раније практиковале високе царине на нашу робу.
- *Преференцијалне*- омогућавају повлашћени царински третман са циљем да се подстакне робна размена са одређеним земљама.
- *Диференцијалне*- супротне су преференцијалним, јер уз помоћ њих се роба одређене земље свесно ставља у неповољан положај.

2. На основу правца кретања робе:

- *Увозна царина*- плаћа се на робу која се увози на царинско подручје Републике Србије. Оне су одређене унапред на основу Царинске тарифе која је заправо списак робе распоређене по међународним стандардима са одређеним царинским стопама, односно царинским износима који ће се наплатити³.
- *Извозна царина*- није честа, уводи се искључиво онда да би се забранио, или евентуално ограничио, извоз робе.
- *Провозна царина*- наплаћује се за робу у транзиту. Као и извозне, провозне царине нису честе и скоро да се уопште не користе.

3. Према начину обрачуна и наплате:

- *Царина од вредности*- висина царине уско је везана за висину вредности робе.
- *Специфична царина*- наплата царине по јединици мере робе (комад, литар, килограм).
- *Комбинована царина*- комбинација царине од вредности и специфичне царине. Међутим, у царинском систему Републике Србије, ове царине се не користе.

³ <https://www.carina.rs/cyr/PoslovnaZajednica/Stranice/Carinskatarifa.aspx>

3. Царинска служба Републике Србије

Функционисање комплексног царинског система додатно отежава и конфузно постављени циљ- са једне стране царинска служба својим деловањем треба максимално да олакша кретање људи и робе са територије једне државе на територију друге. Са друге стране треба да постави и, постара се да се поштују, ригорозна правила, како би приликом прелажења граница могућност за извођење разних царинских прекршаја и малверзација био сведен на минимум, а ако је могуће и потпуно контролисан.

Организација рада, права и обавезе царинских службеника и начин заштите Републике Србије- уређени су Царинским законом. Последњи је донет 2020. године.

Сам систем царинске безбедности чине управо царински службеници који врше царинску контролу и надзор промета робе преко државне границе, а све са циљем заштите Републике Србије од илегалне трговине, њених економских интереса, као и заштите њеног становништва и животне средине.

3.1.Организациона структура

Царински систем Републике Србије организован је тако да Управа царина своје послове обавља преко Централне управе и царинарница. Управа царина и царинарнице су царински органи, тачније, државни органи Републике Србије, који вршењем послова из своје надлежности штите интересе Републике Србије обраћајући највише пажњу на безбедност у трговинским разменама.

На систематизацију радних места (број потребних радних места и њихов опис, сви потребни услови за пријем на радно место- ако их има) утиче министар финансија на основу претходне консултације са директором Управе царина. Царински закон предвиђа различите групе радних места организујући поделу на руководиоце високог, средњег и нижег ранга, овлашћене извршиоце, помоћно особље и администрацију.

Приликом обављања послова из своје надлежности, царинским службеницима на располагању су посебна техника, опрема, обележена и опремљена службена возила,

специјално дресиране животиње, оружије. У сваком тренутку царински службеници приликом вршења дужности, за помоћ се могу обратити органима служби безбедности, МУП-а и Војске Србије. Обавезни су да са собом носе службене значке, а ватрено оружије могу употребити као и припадници полиције. У складу са Царинским законом, царински службеник има право да задржи лице за које сумња да је извршило одређено кривично дело, све до доласка надлежних органа.

3.2. Директор Управе царина

Главномандујући Управом царина је директор. Њега на место руководиоца поставља (и разрешава) Влада Републике Србије на основу предлога министра финансија, а на период од 5 година.

Поштујући акт о систематизацији радних места, директор распоређује остале царинске службенике на одговарајућа радна места и одлучује о њиховим правима и обавезама којима располажу на основу стеченог радног односа. Он такође спроводи дисциплинске мере, суспендује запослене, распоређује их у ниже (или више) групе, одлучује о престанку њиховог радног односа.

Као и остали царински службеници, тако и директор у току вршења својих дужности помоћ може да затражи од других органа, као што су министарства унутрашњих послова, одбране, екологије, пољопривреде.

Директор је такође надлежан за све послове који прате кретање робе од тачке увоза до одређеног места царинења. Може изричито да захтева да се роба креће одређеним путем и на одређени начин, али исто тако и да забрани њен утовар или истовар.

Приликом свакодневног рада, директору помажу:

- *Помоћник директора- координатор*- задужен најчешће за комуникацију са министарствима.
- *Биро директора*- обавља секретарске послове, стручне послове по наређењу директора или координатора, заказује седнице и води записнике на тим седницама.
- *Одељење интерне ревизије*- контролише рад царинске службе и води евиденцију о томе.

- *Одељење за унутрашњу контролу*- интерно истражује царинску службу на основу добијених информација о евентуалној корумпираности службеника или њиховог непрофесионалог вршења дужности. Сарађује са инспекцијским органима, органима унутрашњих послова...
- *Одељење за међународну царинску сарадњу*- врши све административне послове од важности за приступање Републике Србије Европској унији (израда докумената, израда Националне стратегије), стара се о закључивању билатералних и мултилатералних споразума из ове области.

3.3.Сектори Управе царина

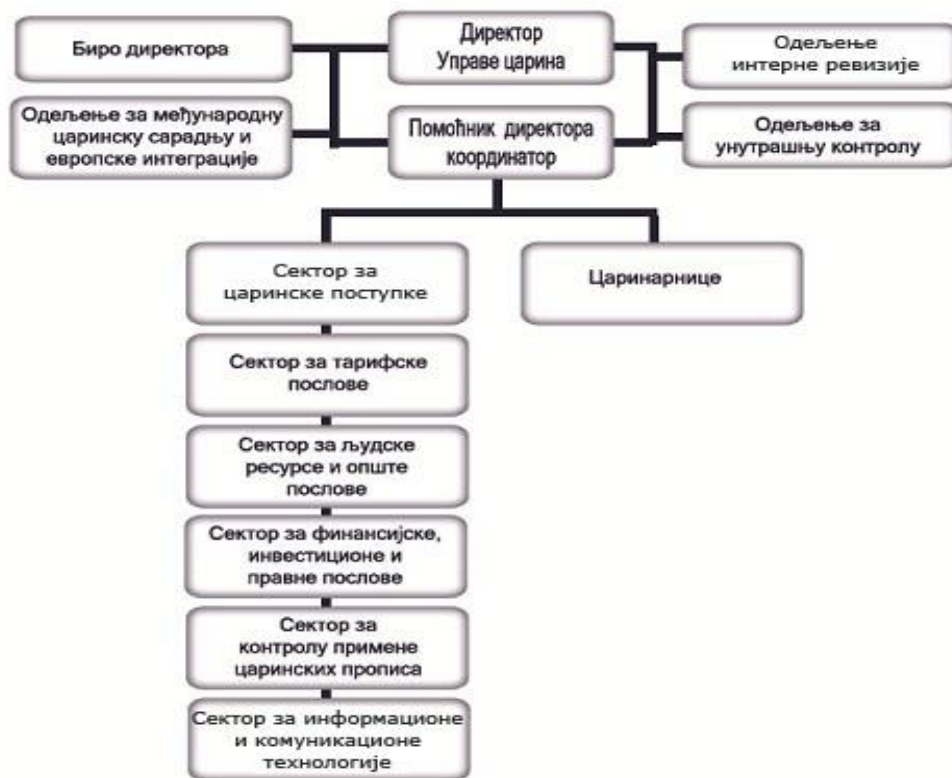
Управа царина сачињена је од 6 различитих сектора, где је сваки сектор везан за одређену област:

1. *Сектор за царинске процедуре и поступке* води рачуна о раду царинарница и уколико им је неопходно, пружа им помоћ при обављању послова. Прати рад Европске уније и других земаља у области царина и израђује прописе који се односе на царински дозвољено поступање са робом.
2. *Сектор за тарифске послове* прати и анализира примену царинских прописа и правила о пореклу робе и сарађује са другим органима и међународним организацијама по питањима примене ових прописа и правила. Такође, одржава податке о интегрисаној царинској тарифи Републике Србије и контролише рад њених царинских лабораторија.
3. *Сектор за људске ресурсе и опште послове* један је од надлежних за израду нацрта закона који се односи на регулацију радног односа царинских службеника. Редовно води извештаје о раду целокупне царинске службе, прати њен развој и спроводи обуке за она лица која имају намеру да постану царински службеници.
4. *Сектор за финансијске, инвестиционе и правне послове* поред рачуноводствених послова утврђује колико средстава је потребно за једногодишњи рад службе (плате,

набављање нове опреме за рад и осталог инвентара) и бави се анализом пословања. Води рачуна о наплаћеним приходима и распоређује их на буџетске рачуне.

5. *Сектор за контролу примене царинских прописа* контролише законитост у раду царинске службе спровођењем царинских истрага и других обавештајних послова. Рад овог сектора распоређен је на унутрашње уже јединице.
6. *Сектор за информационе и комуникационе технологије* обезбеђује правилно функционисање и развој информационог система царинске службе. Царинарницама пружа стручну помоћ за одржавање информационог система.

Шема 1. Управа царина и њена организациона структура

4

⁴ <https://www.carina.rs/lat/ONama/organizacija/Stranice/Osnovna.aspx>

4. Правни прописи који регулишу царински систем

Иако је царински систем Републике Србије регулисан Уставом Републике Србије и бројним законима и подзаконским актима као домаћим правним прописима, постаје уочљиво да ова област све више подлеже утицају међународне заједнице захваљујући све већем притиску Европске уније, али и међународним уговорима и конвенцијама на снази.

4.1. Међународни правни прописи

Иако је Европска унија настала након потписивања Уговора о Европској унији у Маастрихту 1992. године, почеци европског безбедносног идентитета везани су за Бриселски уговор и 1948. годину, тачније за формирање Западноевропске уније (ЗЕУ) која није подразумевала само колективну одбрану земаља потписница већ и њихову међусобну сарадњу на осталим пољима. На то се надовезује усвајање Шумановог плана 1950. године о стављању немачке и француске производње челика и угља у надлежност заједничких институција, након чега је 1951. године основана Европска заједница за угаљ и челик (Белгија, Холандија, Луксембург, Италија, Француска, Немачка).⁵

Европски безбедносни идентитет обележавају интеграције кроз Европску економску заједницу (ЕЕЗ) и Европску заједницу за атомску енергију (ЕУРАТОМ) које су успостављене Римским уговором 1957. године. Битно је било успоставити царинску унију и заједничко европско тржиште, односно слободан проток људи, капитала, робе и услуга, која би довела до стварања економске и политичке уније.⁶ Царине између земаља чланица царинске уније се укидају, али се уводе према земљама које чланице нису, усваја се заједничка царинска тарифа, укидају се препреке за слободно кретање људи, капитала, робе и услуга између земаља чланица, пољопривредна политика постаје заједничка свим чланицама и усаглашавају се сви закони земаља чланица зарад лакше сарадње.

⁵ Кековић З., Димитријевић И., *Системи безбедности са системом безбедности Републике Србије*, 414.- 415. стр.

⁶ Кековић З., Димитријевић И., *Системи безбедности са системом безбедности Републике Србије*, 417. стр.

Коначно, 1992. године усвојен је и Европски закон Зајднице који је од свог усвајања више пута измењиван да и коначно и био у потпуности замењен новим, Осавремењеним законом 2008. године којим су постављени темељи за развој царинског пословања у будућности.

Основни циљ је да се истовремено олакша спољна трговина, а да се уз адекватну и ригорозну контролу спољне трговине заштите грађани Европске уније. Тежи се бесплапирном пословању које подразумева унапређење информатичких система царине, које би поред електронске размене података олакшало борбу против организованог прекограничног криминала, помогло у борби против тероризма, заштитило животну средину.

2007. године усвојен је Лисабонски уговор чији је циљ био да позиција ЕУ очврсне на међународној сцени⁷ и да се достигне већи степен економске интеграције.

Спољнотрговинска политика као део економске политике земље, регулише спољне односе државе са иностранством⁸. Део спољнотрговинске политике је царинска политика која својим деловањом заправо штити домаћу привреду од спољних утицаја. Европска унија морала је да створи добру царинску политику која је олакшала стварање и каснију контролу царинске уније. Циљ јој је да заштити финансије уније, да је одбрани од илегалних трговинских токова, да унапреде њену безбедност и да успостави равнотежу између све ригорознијих контрола а све тешње сарадње. Једна од основних улога царинске тарифе јесте да заштити царинску политику. Како би развила своје унутрашње тржиште ЕУ својим Царинским законом усваја заједничку царинску тарифу Европске заједнице, за државе чланице.

Царинска унија ујединила је и царинске администрације земаља чланица, наметнувши им јединствене царинске прописе ЕУ и јединствену информатичку базу података. Потенцијалне чланице ЕУ морају много радити на прилагођавању своје царинске администрације европској, како би одмах по приступању ЕУ биле способне да заштите интересе царинске уније.

Народна скупштина Републике Србије ратификује међународне соразме и конвенције и они на тај начин постају саставни део српског законодавства.

⁷ Кековић З., Димитријевић И., *Системи безбедности са системом безбедности Републике Србије*, 433. стр.

⁸ Божић М., *Економска политика*, 312. стр.

Република Србија и државе ЕФТА⁹ Исланд, Лихтенштајн, Норвешка и Швајцарска, успостављају зону слободне трговине (2010. године Република Србија са Швајцарском и Лихтенштајном, и 2011. године са Исландом и Норвешком) са циљем да унапреде међусобну трговинску размену, да обезбеде једнаке услове за конкуренцију, да заштите права интелектуалне својине, али и да допринесу развоју светске трговине. Царине се укидају на увоз и извоз већ одређених производа који су пореклом из Републике Србије или неке од државе ЕФТА.¹⁰

Споразум о стабилизацији и придруживању из 2008. године омогућио је стварање слободне трговинске зоне између ЕУ и Републике Србије на период од 6 година. Република Србија се обавезала на постепено укидање царина на робу пореклом из ЕУ, док ЕУ омогућава да роба из Републике Србије дође на европско тржиште.¹¹

Такође 2008. године потписан је и Прелазни трговински споразум између Републике Србије и ЕУ који омогућава успостављање слободне трговине пољопривредним и индустријским производима, и за производе са ових листа царина се укида.¹²

ЦЕФТА споразумом из 2006. године којим су обухваћене Србија, Хрватска, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Албанија, Македонија, Бугарска, Румунија и Молдавија, омогућава се ширење тржишта за све производе и за трговину под истим условима за све произвођаче, либерализацију јавних набавки, привлачење страних инвестиција и повећање шанси за улазак на тржиште ЕУ. Овај споразум омогућава и дијагоналну кумулацију-кумулирање порекла робе више земаља у региону која ће имати статус домаћег производа.¹³

Споразум о слободној трговини Републике Србије и Русије потписан је 2000. године, њиме је одређено да се за робу која је пореклом из Републике Србије (која има више од 50% садржаја из РС) не плаћа царина када је та роба намењена за тржиште Русије.¹⁴

⁹ Европско удружење слободне трговине основано је 1960. године Стокхолмском конвенцијом од стране Аустрије, Данске, Норвешке, Португала, Шведске, Швајцарске и Велике Британије. Накнадно се придружују Исланд и Финска.

¹⁰ <https://ras.gov.rs/podrska-izvozu/sporazumi-o-slobodnoj-trgovini>

¹¹ <https://ras.gov.rs/podrska-izvozu/sporazumi-o-slobodnoj-trgovini>

¹² <https://ras.gov.rs/podrska-izvozu/sporazumi-o-slobodnoj-trgovini>

¹³ <https://ras.gov.rs/podrska-izvozu/sporazumi-o-slobodnoj-trgovini>

¹⁴ <https://ras.gov.rs/podrska-izvozu/sporazumi-o-slobodnoj-trgovini>

Споразум о слободној трговини са Турском је потписан у Истанбулу 2010. године и представља могућност да српски извозници извозе робу без царине у Турску. Републици Србији је омогућено да набавља полупроизводе и сировине, да их у Србији прерађује, а затим извози даље у Турску.¹⁵

Међународни програм Царина 2020. успостављен је уредбом Европског парламента и Савета и трајао је од 2013. до 31. децембра 2020. године. Био је намењен земљама чланицама ЕУ, али под одређеним условима и земљама кандидатима тј. потенцијалним чланицама. За спровођење овог програма у Републици Србији, Управа царина формирала је тим за координацију програма. Програм је давао смернице за рад царинским администрацијима са циљем да се заштити економски интерес ЕУ, да се повећа заштита грађана и животне средине, да се унапреди административни концепт и да се ојача конкурентност европских предузећа.¹⁶

Усклађивање царинског система Републике Србије са међународним правним прописима, а најчешће прописима Европске уније, представља напоран и дуготрајан рад на овом пољу и радне групе из Републике Србије, али и представника ЕУ. Усклађивање царинских политика започиње скринингом (експланаторни и билатерални скрининг), тачније упоређивањем законодавства Републике Србије са законодавством ЕУ и давањем оцена за то. Следи додатно обучавање српских царинских службеника (енглески језик, информатика) како би били припремљени за рад са иностраним колегама. Неопходно је имати и план за реорганизацију читаве службе, јер приступањем Европској унији Република Србија ће остати без граница са суседним земљама које су чланство у унији већ оствариле. Дакле, не ради се о пуком потписивању споразума, већ о јако сложенем послу који знатно утиче на атмосферу у нашој земљи.

¹⁵ <https://ras.gov.rs/podrska-izvozu/sporazumi-o-slobodnoj-trgovini>

¹⁶ <https://www.carina.rs/lat/medjunarodnasaradnja/Stranice/%D0%A6%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B02020.aspx>

4.2. Национални правни прописи

Димитрије Давидовић инспирисан Француском револуцијом 1835. године пише текст првог устава Републике Србије, Сретењског устава. Од тада до данас Устав Републике Србије (даље Устав) јесте највиши правни акт Републике Србије и сви остали правни акти морају бити усаглашени са њим.

Неке одредбе Устава односе се и на питање царинског система. Њима је утврђено да Република Србија као привредно подручје сама регулише систем преласка границе, односно контролише преласке границе, путнике и њихове исправе, превозна средства и робу.

Усаглашени са Уставом, Царински закон и Закон о царинској тарифи на првом месту, а заједно са још неким прописима који имају везе са овом облашћу, представљају темељ целокупног царинског права Републике Србије.

4.2.1. Царински закон

Царински закон као скуп правила и инструмената, регулише битне делове царинског система. Рађен је по стандардима ЕУ који нашем царинском систему омогућавају већу ефикасност и одговорност.

26. новембра 2020. године, Народна скупштина Републике Србије усвојила је Закон о изменама и допуни Царинског закона и Закон о изменама и допунама Закона о царинској служби.¹⁷

Царински закон:

- Се примењује на промет робе између царинског подручја Републике Србије и других царинских подручја.
- Утврђује царинске радње и поступке, као и права и обавезе царинских органа.
- Примена закона јединствена је за целокупну територију Републике Србије (сем ако изричито није прописано другачије).

¹⁷ <https://www.paragraf.rs/propisi/carinski-zakon.html>

- Његове одредбе могу се применити и ван подручја Републике Србије ако је то одобрено одговарајућим међународним споразумом.¹⁸

Циљ закона је да својим мерама:

- Заштити финансијске интересе Републике Србије.
- Заштити Републику Србију од нелегалне трговине.
- Заштити територију и становништво Републике Србије, као и њену животну средину.
- Одржава баланс између олакшане спољне трговине и ригорозних царинских контрола.¹⁹

Њиме су детаљно објашњени сви важни појмови везани за ову област којим се омогућава олакшано тумачење закона.

Закон можемо поделити на засебна поглавља: уводне одредбе, елементи на основу којих се примењују дажбине и остале мере у вези са трговином, царински дуг, уношење робе на царинско подручје, стављање робе у царински поступак, стављање робе у слободан промет, изношење робе са царинског подручја, електронски систем, царински прекршаји, завршне одредбе.²⁰ Свако од ових детаљно написаних поглавља на свој начин и у свом домену регулише царински систем и његово функционисање.

Неопходно је да Царински закон буде испраћен и озбиљним бројем подзаконских аката који ће детаљније да регулишу поједине области. Како је Царински закон усаглашен са Уставом, тако су и подзаконски акти усаглашени са Царинским законом- хијерархијски од њих вишим правним актом.

4.2.2. Закон о царинској тарифи

Закон о царинској тарифи утврђује Царинску тарифу, правила о обрачунавању царине, систем назива робе која се увози или извози са царинског подручја Републике Србије,

¹⁸ <https://www.paragraf.rs/propisi/carinski-zakon.html>

¹⁹ <https://www.paragraf.rs/propisi/carinski-zakon.html>

²⁰ <https://www.paragraf.rs/propisi/carinski-zakon.html>

систем нумеричког означавања робе у Царинској тарифи и сврставање категорија робе у тарифне бројеве, подбројеве и ознаке.²¹

На робу која се увози на царинско подручје Републике Србије царина се обрачунава и наплаћује применом царинске стопе која је одређена у колони 4 Царинске тарифе. На увоз робе која је пореклом из земаља са којима Република Србија има закључене споразуме о слободној трговини, примењују се царинске стопе утврђене тим споразумима, или се уопште не наплаћују.²²

Царинску тарифу чини номенклатура робе и стопе, односно износ царине прописане за поједине робе наведене у номенклатури.

Номенклатура обухвата:

- Наименовања одељака, глава, раздела, тарифних бројева и подбројева са нумеричким ознакама.
- Напомене и додатне напомене.
- Основна правила за примењивање Царинске тарифе.²³

Сврставање робе у Царинску тарифу заправо је одређивање тарифног става. Врши се у облику шифровања описа робе у број- тарифирање. Република Србија сврставање робе врши на основу Међународне конвенције о хармонизованом систему назива и ознака, коју је потврдила и Светска царинска организација²⁴. Груписање се врши према степену производње: сировине, необрађени производи, полуобрађени производи, обрађени производи. Користи се још и Комбинована номенклатура која се једном годишње мења како би успеле да се испрате све промене у развоју технологија и трговине.²⁵

²¹ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_carinskoj_tarifi.html

²² https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_carinskoj_tarifi.html

²³ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_carinskoj_tarifi.html

²⁴ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_carinskoj_tarifi.html

²⁵ <http://www.stat.gov.rs> › media › klasifikacijest

4.2.3. Остали правни прописи

Поред Устава и многобројних закона који се својим деловима или у целости односе на царински систем Републике Србије, бројне су и уредбе, наредбе, одлуке, правлиници и други акти који ову област регулишу. Наводимо само неке од њих:

1. Закон о царинској служби уређује послове царинске службе, њено унутрашње уређење, права и обавезе царинских службеника.²⁶
2. Закон о слободним зонама утврђује услове за одређивање подручја и рада слободне зоне, делатности које се у њој обављају и услови за њихово обављање, оснивање, правни статус и надлежности Управе за слободне зоне.²⁷
3. Закон о порезу на додату вредност уводи порез на додату вредност (ПДВ) чију су предмет опорезивања испорука добара и пружање услуга које порески обвезник изврши у Републици Србији уз накнаду, и на увоз добара у Републику Србију.²⁸
4. Уредба о царинским повластицама утврђује врсту, количину и вредност робе на коју се, у складу са Царинским законом, не плаћају увозне дажбине.²⁹

5. Царинске процедуре и царински поступци

Са становишта царинског система Републике Србије битно је напоменути поступање са робом која се уноси на, или износи са, царинског подручја Републике Србије или царинског подручја Заједнице.

Поступање са робом која се уноси на царинско подручје Србије значајно је са становишта безбедности јер се дешава на граничном прелазу, али и са економског становишта јер наплата царине на ову робу пуни буџет Републике. Царинским законом је омогућено да се царинским органима поднесе претходна декларација пре него што роба и дође на гранични прелаз, она се може поднети електронски или писмено, а могу је поднети лица која робу

²⁶ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-carinskoj-sluzbi.html>

²⁷ <https://www.carina.rs/cyr/Zakoni/ZAKON%20O%20SLOBODNIM%20ZONAMA-cyr.pdf>

²⁸ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-porezu-na-dodatu-vrednost.html>

²⁹ <https://www.carina.rs/cyr/Zakoni/UREDBA%20O%20CARINSKIM%20POVLASTICAMA.pdf>

увозе или она лица која за робу преузимају одговорност. Након преласка границе, над робом се врши царински надзор и може бити контролисана у сваком моменту. Пут који роба пређе од уласка у државу до одредишне царинарнице јесте сам транзитни поступак, који може бити регулисан међународним конвенцијама и уговорима на снази и домаћим законодавством.

Роба која напушта царинско подручје Републике Србије је заправо роба за извоз. Поступање са овом робом одређено је Царинским законом и делом Уредбе о царински дозвољеном поступању са робом- који се односи на извоз робе. За робу која напушта царинско подручје Србије подносе се или декларација или сажета декларација која се излазном царинском органу предаје увек пре него што роба заправо напусти домаће царинско подручје. Може је поднети лице које превози робу или лице које је за робу преузело одговорност. Сам чин напуштања царинског подручја обавља се на одређеној државној граници.

Царински закон дефинише царински поступак уношења робе на подручје Заједнице. Улазна сажета декларација је у овом поступку обавезан документ који се односи на сву робу. Као и претходне, и ова декларација се царинском органу Заједнице доставља пре него што роба ступи на царинско подручје Заједнице, електронским путем³⁰, од стране лица задуженог за превоз или лица које је за робу преузело одговорност.

Царински закон такође је дефинисао и царински поступак изношења робе са царинског подручја Заједнице. За ову робу саставља се декларација која се царинском органу предаје пре самог чина извоза робе. Царински органи над овом робом врше надзор и контролу. У већини ситуација одређен је рок предвиђен за напуштање царинског подручја Заједнице, где роба мора бити враћена у истом стању у коме је била и када је примљена.

5.1.Царинска контрола

Царинску контролу обављају царински органи на основу важећих царинских прописа. Сам чин контроле на царини обухвата проверу докумената и пртљага лица која прелазе државну

³⁰ Само стицајем посебних околности, царински орган Заједнице улазну сажету декларацију може прихватити у писаној форми.

границу, контролу превозног средства, контролу робе која се преноси преко границе и пратеће документације која иде уз ту робу.

Сама контрола робе се врши на унапред утврђеном месту и времену, које је одредио за то надлежни царински орган. О контролисању робе царински орган мора да обавести декларанта, а овај је дужан да царинском органу приликом контроле пружи адекватну помоћ уколико је то неопходно. Декларант може да одбије позив у помоћ царинског органа надређног за контролу робе, али у том случају царина одређује рок за испуњење ове обавезе.

5.2. Допремање робе

Одредишној царинарници доставља се роба која је ступила на царинско подручје Републике Србије. Допремање робе врши или лице које је робу унело на царинско подручје, или оно које је за ту робу преузело одговорност. Следи навођење података или о сажетој декларацији или о претходној декларацији којом је обухваћена сва доспела роба. Изузеци су роба у поштанском саобраћају као и роба путника.

Када се роба допреми царинском органу смешта се у привремени смештај, а статус привремено смештене робе може да има максимално 20 дана. Царински орган овом робом може да располаже, па чак и да је прода, уколико лице одговорно за робу не испуни претходно одређене формалности за стављање робе у царински поступак.

5.3. Стављање робе у царински поступак

Стављање робе у царински поступак је основа самог царинског пословања.

За стављање робе у царински поступак могу се подносити различите врсте декларација:

- За поједностављени поступак који је регулисан Царинским законом и Уредбом о царински дозвољеном поступању са робом карактеристично је да се одобрава од стране царинског органа; декларација мора да садржи само оне податке који су неопходни за идентификацију робе и њу не прате све исправе које декларацију иначе прате; може се прихватити и књиговодствена исправа која има исто правно дејство као обична декларација.

- За редовни поступак који је регулисан Царинским законом и Уредбом о царински дозвољеном поступању са робом, декларација се подноси писмено и мора да садржи све податке потребне за испуњење услова царинског поступка, као и обавезан потпис подносиоца. Допрема се царинском органу коме је допремљена и роба и прихвата се одмах чиме је тражени поступак заправо одобрен. Њу допрема декларант најчешће у току радног времена царинског органа, и изузетно након радног времена уз претходно одобрење и плаћање за то одређених такси. Предата декларација се може поништити, допунити и изменити на основу захтева, ако је све у складу са важећим царинским прописима. Декларација се може проверити тако што ће се извршити или контрола документа, или физичка контрола робе.

Наведене декларације могу да се подносе писмено (најчешће), усмено (за ниско ризичну робу) и електронски (карактеристично за савремено царинско пословање).

5.4. Остала дозвољена поступања са робом

Развој глобализације праћен је развојем међународне трговине. Роба која прође кроз увоз, извоз и транзит очекивано пролази и кроз одређену царинску администрацију. Како је о увозу и извозу робе већ било речи, фокусираћемо се на транзит.

Транзит је царински поступак који представља пут робе од уласка на царинску територију Републике Србије до унутрашње царинарнице. На овом путу робу прати одговарајућа декларација.

Транзитни поступак се спроводи на основу:

- ТИР карнета
- АТА карнета
- ЛЦИ- јединствене царинске исправе
- Поштанског саобраћаја.

5.4.1. ТИР карнет

1975. године у Женеви прихваћена је „Царинска Конвенција о међународном превозу робе на основу ТИР карнета“, на основу које је оформљен и сам ТИР систем.

Основна идеја ТИР система јесте олакшавање кретања робе у међународној трговини, као и унапређење сигурности на границама. ТИР систем је применљив искључиво за превоз робе приликом ког се неће вршити претовар.

Услов је да се макар један део пута превоза робе обавља друмом, од полазне до одредишне царинарнице, које одређује једна или више потписница уговора. Циљ је да се у току превоза робе користи један документ који је валидан у свим земљама кроз које ће роба проћи, односно, у свим земљама које су потписнице дате конвенције.

Поменути документ може бити издат само превозницима који задовољавају критеријуме и прописане услове. Лице заинтересовано за поседовање овог документа за то подноси захтев Привредној комори Србије (удружењу за саобраћај и телекомуникације) која по одобрењу захтева попуњава МАФ образац који оверава и даље шаље Управи царина. Истовремено се извршава провера лица које је захтев поднело, као и његовог превозног средства.

Након издатог Уверења о одобрењу, возило за превоз робе бива обележено царинским обележјем које важи две године, након чијег истека возило опет пролази проверу.

Сам документ попуњава возач а издаје га Међународно удружење за друмске превозе, заједно са Националним удружењем. Документ мора да садржи датум до кога је карнет валидан као и потребне купоне за царинска задуживања током превоза.

Поступак ТИР покреће се у полазној царинарници, пролази кроз успутне и стиже до одредишне царинарнице у којој се превоз те робе и завршава.

ТИР карнет састоји се од насловне стране, списка робе (жути манифест), купона и талона (зелени лист), образац записника о налазу идентификационе картице³¹.

И поред свих олакшица које је омогућио превозницима робе и царинарницама, ТИР карнет је наставио са напредовањем. Уведена је електронска размена података. Од 2012. године у

³¹ Јеринић Д., *Царински поступак и процедуре*, 85. стр.

употреби је Safe TIR- систем за размену података о превозним средствима, као и апликација TIR- EDP- електронске декларације. IRU база података о ТИР карнетима корисна је због могућности провере валидности траженог ТИР карнета, за одобрење превоза робе кроз територију Републике Србије.

5.4.2. АТА карнет

1990. године у Истанбулу усвојена је „Конвенција о привременом увозу“ на основу које је оформљен и АТА систем.

АТА карнети се користе за привремени увоз. Често их називају и „робним пасошима“.

Сам образац је налик зеленој фасцикли у којој се налазе купони и талони потребни за транзит робе (распоређени су у жутој, белој и плавој боји). У Републици Србији овај образац може бити издат само лицу са пребивалиштем у Републици Србији или лицу које је регистровано у Републици Србији, а од стране Привредне коморе. Битно је уписати рок важења издатог карнета који не може бити дужи од годину дана.

Царински орган води рачуна о томе да ли је привремено увезена роба извезена са територије Републике Србије у оквиру предвиђеног рока. У случајевима када се АТА карнети не раздуже, царински органи о томе обавештавају Привредну комору Србије која у року 6 месеци мора да организује понављање извоза.

Привремени увоз неке робе значи да ће се у неком моменту та роба опет извести назад у иностранство. На ову робу царина се не наплаћује или се изузетно наплати по нижој стопи. Приликом коришћења АТА карнета царина на робу се ни у ком случају неће наплатити.

Посебно је регулисан привремени увоз превозних средстава (и) контејнера, личних предмета путника, материјала за ублажавање последица несреће, медицинске опреме, животиња, носача тона/ слике/ података, професионалне опреме, педагошке опреме, робе за изложбу.

5.4.3. Јединствена царинска исправа

Јединствена царинска исправа користи се као писмена декларација. То је заправо скуп сета (8 комада) или двонаменског сета (5 комада) листова неопходних за изабрани царински поступак.

Сваки лист има своју намену и стога се сваки од њих попуњава за полазну царинарницу, за потребе статистике, за извознике робе, за одредишну царинарницу и за примаоца робе.

ЛЦИ попуњава шпедитер а контролу врши царински орган који је дужан да ову исправу сачува у периоду од 5 година за случај евентуалне контроле инспекције.

5.4.4. Поштански саобраћај

За потребе поштанског транзита употребљавају се обрасци прописани Актом Светског поштанског савеза.

Поштански службеник шаље робу на контролу царинском службенику, након које се роба даље шаље изменичној пошти. Дату робу прати поштанско-царинска пропратница оверена од стране царинског органа. Пропратница се шаље у четири примерака од којих је један за царину а три за пошту. Приликом пријема пошиљки из иностранства, домаћа изменична пошта о томе писмено или усмено обавештава граничну царинарницу.

5.5. Електронско подношење царинске документације

У циљу олакшања царинског пословања, без обзира да ли се ради о учесницима у царинском поступку или Управи царина, Царински закон одобрио је могућност коришћења информационих технологија, тачније - електронско подношење царинских докумената.

Ово је омогућило уношење свих података у информациони систем Управе царина (ИСЦС) и распоређивање до тада оптерећених радника на друге послове од значаја. Створили су се услови за размену података са другим царинским администрацијама што је побољшало и комуникацију на овом пољу.

Од средине 2005. године почела је активна примена електронског подношења царинске документације и од тада је забележен пораст броја предузећа која су се за овај корак одлучила.

Подносилац електронске декларације шаље ове (претходно проверене) податке на рачунар Сектора за информационе и телекомуникационе технологије.

Шпедитерима је омогућено да шаљу документацију путем интернета чиме се постиже уштеда средстава и смањење броја грешака, односно убрзавање целокупног процеса.

6. Модернизација царинске службе

Средином 2005. године, Светска царинска организација инспирисана јачањем безбедности, усваја „Оквир стандарда за безбедност и олакшице у глобалној трговини“ заједно са Писмом о намери које ће у будућности обавезати све потписнице да примењују овај стандард.

До почетка 2006. године 125 земаља исказало је заинтересованост за Оквир стандарда, а њих 90 је свој потпис ставило на Писмо о намери.

Жеља је била уз јачање безбедности и повезивање царинских служби земаља у развоју са царинским службама већ развијених земаља, што би омогућило олакшање и убрзање трговинских токова.

Условно речено, стандарде можемо поделити на два стуба:

1. „Царина– царини“ - сарадња царинских администрација
2. „Царина– привредна заједница“.

Први стуб „Царина- царини“ или сарадња царинских администрација, омогућава брзу размену информација о превозном средству и роби која ће се превести, што омогућава правовремену процену ризика.

Други стуб „Царина- привредна заједница“ ради убрзања трговинских токова омогућено је добијање ОПО статуса (овлашћени привредни оператери), односно, добијање убрзаног царинског поступка и смањења трошкова.

6.1.Савремене организационе јединице царинске службе Републике Србије

Поред своје основне улоге- заштита привреде Републике Србије, царинска служба исто тако штити и доприноси унапређењу самог система безбедности Републике Србије.

У савремене организационе јединице сврставају се она одељења и јединице која се баве обавештајним пословима, заштитом права интелектуалне својине, спречавањем кријумчарења, утврђивањем порекла робе, унутрашњом контролом царинске службе.

Обавештајно одељење треба да предвиди, идентификује и истражи све оно што није у складу са датим царинским прописима и што може проузроковати опасност по друштво или државу. Ово одељење формирало је Оперативни центар који је заправо огромна база података у којој се налазе све прикупљене информације од значаја. Као најважнији извор ових информација наводи се сама царина (Управа царина, царинарнице, гранични прелази) јер је центар свих збивања (контрола робе, путника, превозних средстава, докумената). Оперативни центар своју комуникацију са царинским службеницима одржава преко ЛОЦ-а, локалних обавештајних цариника (по један у Београду, Суботици и Нишу и по два у Вршцу, Зрењанину и Краљеву).

Одржавањем континуитета у сарадњи унутар саме Управе царина, али и са другим службама, омогућено је и олакшано прикупљање информација од значаја.

Одељење за заштиту права интелектуалне својине запошљава 10 службеника којима је надређен начелник. Основано је 2003. године у оквиру Сектора за контролу примене царинских прописа. Заштитом права интелектуалне својине се поред Управе царина баве још и министарства трговине, туризма, телекомуникација; здравља; грађевинарства, саобраћаја, инфраструктуре, као и Републичка радиодифузна агенција.

Део Одсека за сузбијање кријумчарења је *Одељење за царинску контролу водених путева*. Одсек чине обучени тимови који се старају да у речном саобраћају буду испоштовани важећи царински прописи. У Републици Србији домаћи и страни бродови плове рекама Сава, Тиса и Дунав, и управо овде је могуће доћи до кријумчарења у речном саобраћају. Изузетну помоћ пружа Електронски систем за размену шифрованих СЕМС порука о долазећем броду, које се шаљу свакој наредној царинској испостави.

Одељење за порекло царинске робе, као што сам назив каже, задужено је за утврђивање порекла робе и у склопу је Одељења за царинску тарифу и порекло робе. Ово одељење тренутно се бави контролом трговине Републике Србије са Хрватском, Босном и Херцеговином, Албанијом, Македонијом, Бугарском, Румунијом, Молдавијом, Русијом; контролом увоза наше робе на територију Европске уније и територије Норвешке и Швајцарске. Такође, води рачуна о примени правне регулативе, о административним стварима, у контакту је са страним царинским и међународним организацијама, бави се контролом царинарница. Стара се о контролисању робе која се увози и извози са територије наше земље, с тим што се код увоза врши претходна контрола- пре стављања робе у слободан промет, и накнадна контрола- након стављања робе у слободан промет. Код извоза је слично, претходна контрола врши се пре издавања уверења о пореклу, и накнадна која се врши након издавања уверења о пореклу.

Одељење унутрашње контроле као организациона јединица царинске службе Републике Србије, оформљено је 2003. године на основу тада актуелног Царинског закона. Како је корупција данас саставни део свих сфера живота, а уједно и најприкривенија врста криминалног понашања³² у целом свету, јасно је да ни царинска служба није остала поштеђена њеног утицаја. С обзиром на то да је појавних облика корупције много, а да сви они готово подједнако утичу на дестабилизацију власти, на привредни систем и инвестиције земље, на преливање новца из јавних фондова у приватне што додатно повећава сиромаштво³³, Одељење унутрашње контроле царинске службе посебно је мотивисано да се супротстави овом феномену у својој унутрашњој структури.

Унутрашња контрола има обавезу да нарочито од корупције заштити све службенике царинске службе, почев од високих руководица па све до службеника са најмањим овлашћењима. Битно је водити евиденцију о свим учињеним преступима, односно о свим недозвољеним радњама царинских службеника, како би се могле одредити и спровести санкције за учињено незаконито деловање. У овом контексту сама санкција би имала и репресивни и превентивни карактер.

Запослени овог одељења у обавези су да свој посао обављају савесно и објективно и да сваку прикупљену информацију сакупљену приликом вршења своје дужности сматрају

³² Стајић Љ., *Основи система безбедности*, 153. стр.

³³ Стајић Љ., *Основи система безбедности*, 153. стр.

службеном тајном, чије би откривање било сматрано кривичним делом. Ово одељење је независно и самостално, али за свој рад ипак одговара директору Управе царина.

7. Аналитичка обрада података

Без обзира на то да ли је неопходна царинска документација предата писмено или електронски, сама обрада података доспелих у тим документима од велике је важности за даље функционисање царинског система.

Сама аналитичка обрада није прецизно регулисана. Унети подаци су често погрешни што саме резултате обраде може учинити непоузданим.

Пројекат којим би се повећала ефикасност аналитике јесте „Систем за пословно извештавање“. Неопходно је спровести системско праћење на нивоу царинских испостава, и то: статуса ЈЦИ, транзитних докумената, робе која је већ под надзором царине, оних података о роби који су унети у ИСЦС.

За обављање послова системског праћења могу бити оформљене радне групе које би се бавиле формирањем листи извештаја у сарадњи са Одељењем за обавештајне послове.

7.1.Анализа ризика

Анализа ризика, управљање ризиком и систем селективности од велике су важности за царински систем зато што спречавају прекогранични криминал, било да се се ради о недозвољеном преласку путника, или преласку робе преко границе. Управа царина је услове за њихову примену стекла током 2004. године.

Анализа ризика представља непрекидно и редовно прикупљање и анализу података о факторима ризика, који могу утицати на евентуални исход очекиваног догађаја.

Управљање ризиком је непрекидна тежња да одређени фактор ризика који евентуално може деловати на очекивани догађај- буде контролисан.

Селективност је значајна за правилно распоређивање ресурса и људства, како би поступци и процедуре који су временски ограничени били на најбољи начин искоришћени. Сама по себи, селективност је изузетно сложена и састоји се од комплексног низа различитих техника и метода. Када руководећи службеници царине препознају своје обавезе и задатке, сматра се да је већи део посла решен, иако је од великог значаја да и остали царински службеници препознају исто.

Најважнији за успешно управљање ризицима јесу подаци сакупљени обавештајним радом, што нам јасно показује значајност исправно одрађених послова аналитике (подаци се прикупљају- обрађују- анализирају- употребљавају).

Да би царинска служба несметано могла да се бави анализом и управљањем ризицима, потребно је поделу рада извршити према функционалном принципу чије су основне одлике хијерархијски односи и стабилност система. На овај начин Управа царина ће лако сарађивати са царинарницама.

Анализу ризика обавља Одељење састављено од 9 службеника запошљених у централни, и 12+1 службеник запошљени у царинарницама³⁴.

Приликом свог рада, организационе јединице Управе царина израђују профиле ризика који потпомажу саму анализу ризика. Профили ризика заправо су скуп већ препознатих карактеристика типичних за неко недозвољено (противзаконито) деловање. Израду ових профила надгледају шефови одређене организационе јединице, који су за овај рад одговорни управнику царинарнице, односно директору Управе царина.

7.2.Анализа ризика у информационом систему

Како би олакшала свој рад али и ишла у корак са временом, царинска служба Републике Србије је развила и увелико користи информациони систем царинске службе- ИСЦС.

³⁴ Јеринић Д., *Царински поступак и процедуре*, 235. стр.

Да би били у могућности да приступе ИСЦС-у, сви царински службеници уз неопходно познавање рада на рачунару морају поседовати и свој персонални број и шифру и број царинске испоставе, чије добијање им је омогућио надређени- шеф испоставе.

У ИСЦС се уносе сви подаци о роби из царинског поступка, које царински службеници добијају од шпедитера.

Пријем, проверу и унос неопходних докумената у ИСЦС врши Царински надзор. На основу унете документације дата роба добија број на основу кога се даље обрађује. Свако уношење докумената у ИСЦС сачувано је на траци са које се касније разврстава и архивира у базу података Управе царина.

На основу оваквих података Одељење за анализу ризика обавља свој посао анализирања ризика. ИСЦС је олакшао комуникацију са другим, за ово питање, релевантним службама. Најбољи доказ за то је SEED систем (Sistematic Electronic Exchange of Data) преко кога царински органи Србије, Босне и Херцеговине, Македоније и Црне Горе размењују информације и истовремено врше контролу робе у транзиту.

7.2.1. TARIC

На нивоу Европске уније створен је TARIC (Tarif Integre Communautaire) који представља скуп царинских тарифа и комерцијалог законодавства Европске уније, како би се на једном месту нашле све тарифне ознаке, заједно са важећим мерама, забранама, ограничењима, преференцијалима и квотама.

Реч је заправо о бази података. Централна база података смештена је у Бриселу, док се националне базе података налазе у свим земљама чланицама Европске уније.

Идеја је била да се избегне чекање излагања Службеног листа ЕУ тако што ће се тумачења свих закона донетих у оквиру Европске уније убацивати у централну базу података, одакле ће се распоређивати по националним базама.

TARIC база података има своје основне елементе:

- Мере- прописи са одређену увезену или извезену робу који трају одређени временски период.
- Номенклатура- тарифне ознаке и опис робе (наименовање).
- Додатни кодови- користе се за даљу разраду номенклатуре у виду четвороцифрених ознака.
- Географска подручја- четвороцифрене ознаке сваке земље, групе земаља или региона.
- Фуснота- додатни текст који се може ставити уз мере или додатне кодове, или где год да су затражена додатна објашњења.

7.2.2. ТАРИС

Инспирисана европским TARIC- ом, Управа царина Републике Србије формирала је свој ТАРИС како би на једном месту повезала све националне прописе и развила интегрисану тарифу Србије.

Битно је напоменути да се ТАРИС у поређењу са TARIC-ом не разликује знатно. Ради се такође о бази података која има исте основне елементе као и TARIC база.

Група за ТАРИС повезала је у ИСЦС- у робу која подлеже плаћању акцизе са Царинском тарифом и Законом о акцизама и робу која подлеже плаћању више стопе ПДВ-а са Законом о ПДВ- у. Са Царинском тарифом повезане су листе роба које подлежу ветеринарско-санитарној, фито- санитарној и контроли квалитета (с тим што ово није обављено у ИСЦС-у).³⁵

7.2.3. „Семафор“ концепт

Како би се обезбедио увид у све ЛЦИ и декларације одређеног царинског поступка, Сектор за информационе и телекомуникационе технологије направио је „Семафор“ апликацију. Она

³⁵ Одаловић Т., *Улога царинске службе у сузбијању криминалитета*, 107. стр.

је омогућила сваком учеснику царинског поступка да види фазу свог поступка као и оквирно време када ће роба бити прегледана, без контактирања царинских службеника који ће сада, без сметњи, моћи да се посвете свом сложенем раду. Апликација „Семафор“ може да се похвали и обезбеђивању јавности рада царинске службе.

За несметани рад апликације, уносе се одређени параметри и на рачунар и у сам ИСЦС. Неки од параметара су шифра царинске испоставе, начин паковања документа, порука која се јавља на почетном екрану, укупан број исправа, време трајања прикза и друго.

Подаци који се могу видети помоћу апликације су: идентификација декларације и датум њеног уноса, фаза поступка и њен почетак, ПИБ-ови подносиоца декларације и декларанта, када ће се обавити преглед робе (оквирно).

7.2.4. Систем црвеног/ зеленог пролаза

Након што је заживео на аеродрому „Никола Тесла“ у Београду, систем црвеног/ зеленог пролаза кренуо је да се примењује прво на граничном прелазу Градина са Бугарском, за сва путничка моторна возила.

Систем функционише тако што путници прате светлосну сигнализацију на основу које се даље крећу. Зелено светло прате путници који немају робу за царињење, а црвено- они који такву робу имају.

Због дугогодишњег коришћења и распрострањености, функционисање овог система опште је познато путницима свих земаља. Његова употреба смањила је гужве на граничним прелазима али и избегавање проблема везаних за саму пријаву робе (да ли је путник пријавио робу или, да ли га је цариник добро разумео) јер се престојавањем у пролаз обележен одређеном бојом, путник прећутно изјашњава о роби коју са собом носи.

7.2.5. NCTS

За комуникацију између Управе царина и привредних субјеката употребљава се NCTS (Нови компјутеризовани транзитни систем) од 2011. године. NCTS претходи приступању Конвенцији о поједностављењу у трговини и Конвенцији о заједничком транзиту.

Да би привредни субјекат био у могућности да Управи царина пошаље електронску декларацију за своју робу, потребно је да за овакав начин комуникације пошаље захтев. Уз захтев, шаље се и оверени електронски сертификат и извод који привредном субјекту издаје АПР. Касније, електронске декларације могу бити послате помоћу бесплатне апликације или коришћењем софтвера.

Како би роба доспела у царински поступак, мора јој се одредити обезбеђење- заједничко, у умањеном износу, а изузетно- може бити и ослобођена од обезбеђења. У случају прекршаја или неправилности у транзитном поступку, Република Србија овим чином обезбеђује наплату дуга³⁶. Систем за управљање гаранцијама (GMS) контролише употребу обезбеђења у транзиту.

7.2.6. IBM

IBM- стратегија интегрисаног управљања границом, омогућава лакшу сарадњу земаља Западног Балкана са Европском унијом. Идеја је одржати безбедне и истовремено, отворене границе, уз учествовање свих служби.

Стратегија обраћа пажњу на сарадњу унутар и између надлежних служби, као и на међународну сарадњу.

На свом путу ка Европској унији Република Србија је 2012. године свој потпис ставила на ову стратегију.

36

<https://www.carina.rs/lat/Zakoni%20latinicaa/Objasnjenje%20za%20obezbedjenje%20u%20tranzitu%20%20lat.pdf>

8. Функционисање царинских система суседних земаља

Ни Југославија није остала ускраћена за деловање неолиберализма који је пропагирао слободу људи, држава и тржишта. Како су идеју југословенства одмах на почетку прихватиле са скривеним амбицијама да коначно постану самосталне и независне, одређене државе ове сад већ, распале творевине, искористиле у први погодан тренутак да на читаву ту причу ставе једну велику тачку, ни не слутећи тада да своју титулу „земље Западног Балкана“ ни једним својим чином (па ни изласком из Југославије) не могу да замене за титулу „земље Средње Европе“. Запад је на све нас увек гледао исто, што због самог положаја држава, што због неизбежних сличности народа са ових простора. Да су многе сличности и даље актуелне, можемо видети чак и на примеру функционисања царинских система неких од ових земаља.

8.1. Босна и Херцеговина

Босна и Херцеговина је увозно оријентисана. Царина ту одувек служи за регулисање углавном спољнотрговинских односа, али и као штит домаћој индустрији. Као и у Србији, и у Босни и Херцеговини наплаћене дажбине на увезену робу допуњују државни буџет.

Још једна од сличности је усаглашавање домаћих закона и прописа са законима и прописима Европске уније. Закон о царинској политици и прописи које је усвојила Скупштина Босне и Херцеговине заједно са Већем министара, регулишу сва питања која се односе на целокупан царински систем ове државе, дакле, применљиви су на целокупном царинском подручју које је одређено царинском линијом која се у потпуности подудара са границом Босне и Херцеговине.

Управа за индиректно опорезивање, а посебно њен Сектор за царине- обавља све послове карактеристичне за царински систем једне земље, као што је у Републици Србији случај са Управом царина. Управа за индиректно опорезивање- УИО је самостална организација која преко Управног одбора извештаје о свом раду подноси Већу министара. Њено седиште налази се у Бања Луци, али 3 регионална центра се налазе и послују у Сарајеву, Мостару и Тузли.

Босна и Херцеговина преко Сектора за царине послује на око 40 граничних прелаза (4 аеродромска, 3 поштанска и 8 железничких) и 30 царинских испостава. Заједно са својим инспекцијама Сектор за царине ради активно на спречавању ширења организованог криминала који обухвата транспорт наркотика, илегално кретање људи и робе преко граничних прелаза.

У Босни и Херцеговини најчешће су увозне царине које се наплаћују на улазак робе из иностранства, чија се висина одређује на основу процене вредности дате робе. Ређе се примењују допунске, преференцијалне, сезонске и додатне царине.

Проблем који је уско повезан са царинским системом а који мучи Босну и Херцеговину, јесте прихватање политике отворене привреде, која је и довела до повећања увоза, иако је првобитно било планирано да се једним оваквим кораком повећа извоз.

8.2.Хрватска

Оног тренутка када је постала део Европске уније, Хрватска је почела да примењује царинске прописе Европске уније, као и да све своје законе које доноси у вези са царинским системом, темељи управо на тим прописима.

Постала је део Јединствене царинске уније. Трговинска размена која се обавља између земаља чланица Европске уније, обавља се без посебног надзора, док се трговинска размена која се обавља са државама које нису чланице, обавља у складу са законима и прописима уније, и једним делом- законима и прописима Републике Хрватске.

Улазак у Европску унију, Хрватској је омогућио укидање царине на производе.

У оквиру Министарства финансија послује Царинска управа која се стара о примени свих закона и прописа који се тичу ове области. Пословање Царинске управе регулисано је Законом о царинској служби. Царинском управом руководи директор- равнатељ, који за свој рад одговара Министарству финансија. Сви послови се обављају у Средишњем уреду (Загреб), подручним царинским уредима (Загреб, Осјек, Сплит, Ријека) и царинарницама.

Царински надзор и плаћање царине релативно просто функционишу. Надзор је скуп мера које се односе на преглед робе, њено обележавање и чување, све док јој се не утврди статус,

односно да ли је за слободну зону, складиште или извоз. Царина се наплаћује оног тренутка када се прелази државна граница.

Царинску политику Републике Хрватске у суштини уређује Европска унија. Та заједничка трговинска политика која важи за све чланице уније одлучује о царинским стопама и тарифама, уговорима за трговину и заштитним мерама. Европска унија формирала је Заједничку царинску тарифу која се наплаћује у свим државама чланицама кроз које роба улази на царински простор Европске уније.

Иако Србија и Босна и Херцеговина формално нису чланице Европске уније као што је то Хрватска, евидентан је утицај уније и на функционисање царинских система ових земаља које чланице нису, што нас враћа на почетак приче, а то је да су све ЕХ-ЈУ државе у очима запада и даље само „земље Западног Балкана“.

9. Суочавање царинског система са изазовима

Од настанка цивилизације до данас за људе је карактеристична примена насиља. Тероризам у целој тој причи јесте само један од облика насиља, и све чешће је присутан у међународној заједници. Ово је битност безбедности држава изгурало у први план, те су донете многобројне конвенције које се баве искључиво могућностима побољшања безбедности. Крај сваке приче доводи нас до царинских система, чија је основна функција заштита државе, њеног народа, привреде и трговине. Без обзира што су готово сви царински системи подлегли модернизацији и самим тим побољшали своју комуникацију, усавршили анализирање ризика и појачали своју превентивну заштитну улогу, испоставило се да ово ипак није било идеално решење свих пробелма.

Иако нам делује да тероризам са мноштвом својих појавних облика наноси највише штете, не смемо изоставити ни утицај недозвољене трговине наркотицима, оружијем, белим робљем, уметничким делима; корупције- крађе речено организованог криминала, који прво нанесе штету управо царинским система. Јер често због мноштва конфузних закона и прописа које углавном намеће Европска унија, царински системи бивају немоћни у овој тешкој борби против проблема који надиру непрекидно и са свих страна.

Све је додатно погоршала идеја о стварању „држава без граница“ јер на једном огромном простору као што је Европска унија, немогуће је контролисати све проблеме и изазове, посебно без контролисања државних граница. Још један у низу палих испита овог система је настајање велике мигрантске кризе. Да је реч о озбиљном проблему по безбедност можемо видети у примеру хапшења једног од организатора терористичког напада у Паризу, тек након месец дана у Италији и то пуком случајношћу. Да је било контроле на државној граници Француска- Италија, до хапшења би дошло много раније и можда би наредни терористички напади на подручју Европске уније били спречени. Но, са последицама ове кризе Европа ће се накнадно суочити.

ЗАКЉУЧАК

Због времена у коме живимо постали смо сведоци промена у свету до којих нас је довео нови светски поредак изазван неолиберализмом. Једна од уочљивијих промена је омаловажавање традиционалне државне суверености, а како је царински систем један од главних заштитара исте, јачањем ове идеје о новом светском поретку дошло је до губљења значаја и самог царинског система.

Комплексном систему као што је царински, мора се приступити таксативно како ни један његов део не би остао непоменут или недовољно објашњен. Битно је да Република Србија издваја више ресурса како би свој царински систем сачувала од потенцијалне пропасти која се несумњиво ближи јачањем глобализације.

Све је додатно отежано великом жељом Републике Србије на постане чланица Европске уније. Без обзира на то што није чланица, она и сада трпи последице многобројних европских прописа донетих за ову област.

На нивоу Европске уније 1985. године потписан је Шенгенски споразум који је довео до укидања граница у читавој Европи и омогућио је слободно кретање људи и капитала. Ово је отворило многе могућности али и проблеме. Доношени су читави томови нових и нових законских прописа који су постали апсурд савременог законодавства јер су прекомпликовани за примену у пракси.

Досадашња историја цивилизације подразумевала је постојање државе као институције преко 2000 година. Кроз све те векове, држава се развијала и усавршавала и све време део ње била је њена државна граница. Основни циљ је увек био заштита те државне границе, што је било значајно и за економију државе и за њену безбедност. Њено укидање довело је до губљења националних идентитета, до великих економских и мигрантских криза, до повећане стопе криминала.

Покушај стварања света без разлика испао је веома скуп, а време ће показати- и немогућ експеримент.

ЛИТЕРАТУРА

Алексић Ж., Шкулић М., (2011) *Криминалистика*, Правни факултет, Центар за издаваштво и информисање, Београд.

Божич М., (2002) *Економска политика*, ГИП Бонафидес, Ниш.

Душанов законик, (2020) *Закон благоверног цара Стефана*: бистрички препис, Едиција, Београд.

Јеринић Д., Милошевић В., Одаловић Т., (2017) *Царински поступак и процедуре*, Београдска пословна школа- Висока школа струковних студија, Београд.

Јеринић Д., Одаловић Т., (2015) *Финансирање јавне управе*, Београдска пословна школа- Висока школа струковних студија, Београд.

Кековић З., Димитријевић И., (2018) *Системи безбедности са системом безбедности Републике Србије*, Универзитет у Београду- Факултет безбедности, Београд.

Мијалковић, Саша В., (2011) *Национална безбедност- 2.* измењено и допуњено изд., Криминалистичко- полицијска академија, Београд.

Митровић, Д., (2011) *Увод у право- 3.* скраћено изд., Правни факултет, Центар за издаваштво и информисање, Београд.

Николић, Д., (2003) *Илустрована занимљива српска историја*, Народна библиотека „Ресавска школа“, Деспотовац.

Стајић, Љ., (2015) *Основи система безбедности*: са основама истраживања безбедносних појава- 6. измењено и допуњено изд., Правни факултет, Центар за издавачку делатност, Нови Сад.

Ignjatović, Đ., (2008) *Kriminologija- 9.* izmenjeno izd., Pravni fakultet, Centar za publikacije, Beograd.

Интернет извори:

- Број граничних прелаза на територији Републике Србије, преузето са:
http://arhiva.mup.gov.rs/cms_lat/direkcija.nsf/granicna-policija.h
- Укупна дужина границе Републике Србије у километрима, преузето са:
<https://www.carina.rs/lat/Informacije/Stranice/Informator.aspx>
- Дефинисање царинске тарифе, преузето са:
<https://www.carina.rs/cyr/PoslovnaZajednica/Stranice/Carinskatarifa.aspx>

- Слика: организациона структура Управе царина, преузето са:
<https://www.carina.rs/lat/ONama/organizacija/Stranice/Osnovna.aspx>
- Споразуми о слободној трговини, преузето са:
<https://ras.gov.rs/podrska-izvozu/sporazumi-o-slobodnoj-trgovini>
- Међународни програм Царина 2020., преузето са:
<https://www.carina.rs/lat/medjunarodnasaradnja/Stranice/%D0%A6%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B02020.aspx>
- Царински закон, преузето са:
<https://www.paragraf.rs/propisi/carinski-zakon.html>
- Закон о царинској тарифи, преузето са:
https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_carinskoj_tarifi.html
<http://www.stat.gov.rs> › media › klasifikacijest
- Закон о царинској служби, преузето са:
<https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-carinskoj-sluzbi.html>
- Закон о слободним зонама, преузето са:
<https://www.carina.rs/cyr/Zakoni/ZAKON%20O%20SLOBODNIM%20ZONAMA-cyr.pdf>
- Закон о порезу на додату вредност, преузето са:
<https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-porezu-na-dodatu-vrednost.html>
- Уредба о царинским повластицама, преузето са:
<https://www.carina.rs/cyr/Zakoni/UREDBA%20O%20CARINSKIM%20POVLASTICAMA.pdf>
- ТАРИС систем, преузето са:
[https://www.cris.uns.ac.rs/DownloadFileServlet/Disertacija148762622766783.pdf?controlNumber=\(BISIS\)104239&fileName=148762622766783.pdf&id=7251&licenseAccepted=true](https://www.cris.uns.ac.rs/DownloadFileServlet/Disertacija148762622766783.pdf?controlNumber=(BISIS)104239&fileName=148762622766783.pdf&id=7251&licenseAccepted=true)
- Обезбеђење робе у транзиту, преузето са:
<https://www.carina.rs/lat/Zakoni%20latinicaa/Objasnjenje%20za%20obezbedjenje%20u%20tranzitu%20%20lat.pdf>